

TEYEMMÜM

Teyemmüm kelimesi sözlükte, *"kastetmek, bir şeye yönelmek ve yeltenmek"* anlamına gelir. Dinî ıstılahta teyemmüm, *su bulunmadığında ya da var olan suyu kullanma imkânı olmadığında abdestsizlik veya cünüplük gibi hükmî kirliliği gidermek amacıyla temiz toprak ya da toprak cinsinden bir şeye sürülen ellerle yüz ve iki kolun mesh edilmesi şeklinde yapılan hükmî temizlik demektir.*

Teyemmüm, Hicretin beşinci yılında meşrû kılındı. O sene şaban ayının ilk günlerinde, Huzaa kabilesinin bir oymağı olan Benî Mustalık gazasında Hz. Peygamber (asm) ile bin kadar İslâm askeri, susuz bir yerde gecelediler. Sabah namazını kılmak için abdest alacak su bulamadılar. Sabaha yakın Mâide suresinin *"Temiz yere teyemmüm ediniz"* mealindeki altıncı ayeti nazil oldu. Bu suretle, teyemmümle namaz kılmalarına izin verildi, teyemmüm ederek sabah namazını kıldılar.

Teyemmüm, bazı durumlarda abdest ve gusül yerine geçen istisnâî bir uygulama olup, ancak belli bir mazeretin bulunması hâlinde yapılabilir. Abdest ve gusül için su bulunmaz veya bulunur da kullanma imkânı olmazsa her ikisi yerine geçmek üzere teyemmüm yapılır.

Kur'ân-ı Kerîm'de, *"Eğer hasta iseniz, yolculukta bulunuyorsanız, tuvaletten gelmiş iseniz veya kadınlara yaklaşmışsanız da su bulamamışsanız temiz bir toprağa yönelip, onunla yüzlerinizi ve ellerinizi mesh edin (teyemmüm edin),"* (en-Nisâ, 4/43; el-Mâide, 5/6) buyrulmaktadır.

Bir müslüman yolculuğa çıktıktan sonra su bulamazsa veya hastalık ve şiddetli soğuk sebebiyle suyu kullanması halinde kendisine zarar verecekse, bu takdirde teyemmüm alması câizdir.

Eğer su bulur ve bu suyu kullanmakla kendisine bir zarar gelmeyecekse, teyemmüm alması câiz değildir. Eğer teyemmüm alır ve teyemmümle namaz kılsa, namazı bâtıldır (geçersizdir).

Teyemmümün su bulunmadığında yapılabileceği âyet-i kerîmelerde açıkça belirtilmiştir (en-Nisâ, 4/43; el-Mâide, 5/6). Teyemmümle ilgili hadisler de su bulunamadığında teyemmümün yapılabileceği yönündeki Kur'ân hükmünü teyit etmektedir.

Nitekim Ashab-I Kirâm'dan İmrân Bin Husayn (R.A.) Diyor ki:

Bir yolculukta Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem Efendimizle beraber bulunuyorduk. Efendimiz bize namaz kıldırdı. Ancak namaza katılmayıp yan bir yerde duran bir adama gözü ilişti ve ona sordu:

"Bizimle birlikte namaz kılmana engel olan nedir? O adam şu cevabı verdi:

“Bana cenabet dokundu, yani cünüp oldum, su bulamadım”. Bunun üzerine Resûlullah (A.S.) ona:

Tertemiz toprakla teyemmüm et, o sana yeter” buyurdular (Buhârî, Teyemmüm, 9 [348]; Müslim, Mesâcid, 312 [682]).

Ahmed bin Hanbel’in müsnedinde rivâyet ettiği bir hadiste ise Allah rasûlü şöyle buyurmuştur: ***“Yeryüzünün hepsi benim ve ümmetim için mescid ve temizleyici (teyemmüm edilerek abdestsizliği kaldırıcı) kılınmıştır. Ümmetimden hangi bir kimseye nerede namaz vakti erişirse, onun temizleyicisi (abdest yerine toprakla teyemmüm etmesi) yanındadır.”***

Ebu Zerr'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre ise, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

إِنَّ الصَّعِيدَ الطَّيِّبَ طَهُورُ الْمُسْلِمِ ، وَإِنْ لَمْ يَجِدِ الْمَاءَ عَشْرَ سِنِينَ ، فَإِذَا وَجَدَ الْمَاءَ فَلْيَمْسَهُ بِشَرَّتِهِ . [رواه أبو داود والنسائي والترمذي وقال الترمذي حديث حسن صحيح وصححه الألباني في صحيح أبي داود]

"On sene su bulamasa bile temiz toprak müslümanın abdestidir. Su bulduğu zaman, suyu (abdest alması gerekiyorsa abdest azalarının, boy abdesti alması gerekiyorsa bütün vücudunun üzerine) döksün." (Ebu Davud; hadis no: 332. Nesâî; hadis no: 322. Tirmizî; hadis no: 124) Tirmizî; "hadis, hasen sahihtir" demiştir.

Hazretî Câbir (R.A.) anlatıyor:

Bir sefere çıkmıştık. Aramızdan bir adamın başına taş dokunup yara açmıştı ve sonra da o adam düşazıttı (ihtilâm) oldu. Arkadaşlarına sordu: ***“Toprak ile teyemmüm etmeme bir ruhsat var mıdır?”*** Onlar da: ***“Suya güç getirdiğin halde toprakla teyemmüm etmene bir ruhsat bulamıyoruz”*** diye cevap verdiler. Adam ister istemez su ile gusletti, fakat bu yüzden çok yaşamadı öldü. Seferden döndüğümüzde durumu Resûlullah aleyhisselâtu vesselam Efendimize arzettik. O da şöyle buyurdu: ***“Onu öldürdüler, Allah da onları öldürsün. Onlar bilmedikleri zaman sormazlar mı? Çünkü bilgisizliğin şifası sormaktır. Ölen adama, yarası üzerine bir şey bağlayıp toprak ile teyemmüm etmek ve böylece sargının üzerini meshetmek kâfi gelirdi.”*** (Başka bir rivayette, yarasını sardıktan sonra, bedenin geriye kalan kısmını yıkaması ve sargısı üzerine meshetmesi kâfi gelirdi.) (Ebû Davud - İbn Mâce - Dare - Kutni : Cabir (r.a)'den)

Allah rasûlü sallallâhu aleyhi ve sellem efendimiz bir seriyye göndermiş, başına da Amr bin as'ı komutan tâyin etmişti. Amr bin As radiyallâhu anh başından geçeni şöyle anlatıyor:

Çok soğuk bir gecede ihtilâm oldum (düş azıttım), Su ile yıkandığım takdirde öleceğimden endişe ettim. Sonra yanımdakilere sabah namazını kıldırđım. Dönüp Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem efendimize geldiğimizde, benim durumumu O'na anlattılar. Bunun üzerine sordu:

“Ya Amr! Cünüp bulunduğun halde arkadaşlarına namaz mı kıldırдың?”

Cevap verdim:

“Evet, Ya Resûlellah!”

Neye dayanarak böyle yaptın?

“Kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz ki Allah size karcı çok merhametlidir” âyetine dayandım ve teyemmüm ederek namaz kıldırđım, dedim. Bunun üzerine Efendimiz (A.S.) tebessüm etti ve bir şey söylemedi. (Ahmed bin Hanbel - Ebû Dâvud - Hâkim - Dare - Kutni - İbn Hibban : Amir bin Âs (R.A.)'den. Resûlullah/m bu meseleyi dinleyip susması, onu ikrar anlatmadır. İkrarı ise bâtıla karşı değil, haktan yanadır.)

Hız. Ali radiyallâhu anh 'den ve-bir de İmam Ahmed bin Hanbel'den bize kadar gelen sahih rivayette, bu iki zat şöyle demişlerdir:

“Ashabdan birçokları yanlarındaki suyu içmeleri için alıkoyup namaz için teyemmüm etmişlerdir.” (Celal Yıldırım, Kaynaklarıyla İslam Fıkıhı, Uysal Kitabevi: 1/71-73)

Teyemmüm Bu Ümmetin Özelliklerindendir:

Bu ümmetin birçok özellikleri arasında teyemmüm kolaylığı da bulunuyor. Diğer ümmetlere böyle bir kolaylık verilmemiştir. Yapılan sahih rivayete göre, Resûlullah aleyhisselâtu vesselam efendimiz bu konuda şöyle buyurmuştur:

«Benden önce hiç kimseye verilmeyen beş şey bana verildi:

- 1. Bir aylık mesafeye korkum ulaşmakla yardım gördüm,**
- 2. Yeryüzü bana mescid ve temizleyici (su ile abdest yerine teyemmüm etme) kılınmıştır. Ümmetimden kime nerede namaz vakti gelip çatarsa namaz kılın,**
- 3. Ganimetler de bana helâl kılındı, benden önce hiç kimseye helâl kılınmadı,**
- 4. Şefaât (yetkisi) bana verildi,**
- 5. Ve bütün insanlara (peygamber) olarak gönderildim.»** (Buharî - Müslim: Câbir (RA)'den)

Teyemmümün 2 tane farzı vardır. Bunlar;

1. Niyet etmek
2. Elleri bir defa toprağa vurup onlarla yüzü mesh etmek. Elleri ikinci defa toprağa vurup sol el ile sağ eli dirsekler ile birlikte kolları mesh etmek. Sağ el ile de sol kolu dirseklerle beraber meshetmek.

Teyemmüm hangi hallerde gerekli olur?

Düşman ya da canavar korkusuyla bineğinden inip su ile abdest alamıyor veya yaya olduğu halde bu nedenle mevcut suyu kullanamıyorsa, o takdirde teyemmüm etmesi caizdir. Bu husustaki korku cana veya mala gelecek olan tehlikedir. Yılan ve ateş korkusu da aynı hükmü gerektirir. İnâye ve Tebyîn kitaplarında bu konu yeterince açıklanmış; Fetâvâ-yi Hindiyye'de de belirtilmiştir.

Suyun yanında bir zorba ya da hırsız bulunur da ondan endişe edilirse, yine de teyemmüme cevaz vardır. İnâye ve Fetâvâ-yi Hindiyye'de bu mesele açıklanmıştır.

Suyun yanında ahlâksız, ırz düşmanı bir kimse bulunursa,

Böyle bir durumda kadın kendine bir zarar dokunur, ya da saldırıya uğrar endişesi taşıyorsa, suya gitmeyip teyemmüm eder. Bahrirâik, Nehrifâik, Bedayi' ve Fetâvâ-yi Hindiyye'de aynı husus belirtilmiştir.

Yanıdaki suyu kullandığı takdirde ya kendisinin ya yol arkadaşlarının ya da beraberinde taşıdığı hayvanın susuz kalacağından endişe duyduğu takdirde, teyemmüm etmesi caiz olur. Bunun gibi yanındaki unu hamur etmeye yetecek su bulamayacağını hesaphıyan kimse beraberindeki suyu abdestte kullanmayıp hamur yapmak için kaldırır ve teyemmüm ederek namazını kılar. Çünkü hakk-ı hayat muhteremdir. Ama çorba, yemek ve benzeri bir şey yapmak için suyu kaldırıp teyemmüm etmesine cevaz verilmemiştir. Çünkü insan sadece kuru ekmekle de kendini doyurabilir. Fethulkadîr ve Fetâvâ-yi Hindiyye'de de bu husus açıklanmıştır.

Soğuk su ile yıkandığı takdirde öleceğinden ya da hastalanacağından endişe eden ve suyu ısıtma imkânı bulunmayan kimsenin de teyemmüm etmesi caizdir. Ancak şehir içinde ve dışında bulunması durumu dikkate alınarak farklı görüşler ortaya konulmuştur

a) İmam Ebû Hanîfe'ye radiyallâhu anh'e göre, ister şehir içinde, ister şehir dışında bulunsun, belirtilen endişe mevcutsa ve suyu da hemen ısıtma imkânı yoksa o takdirde teyemmüm etmesine cevaz vardır.

b) İmameyn (İmam Muhammed ve Ebû Yusuf)'a göre, şehir için de bulunuyorsa, o takdirde teyemmüm etmesi caiz olmaz. Ancak hamama girecek parası bulunmaz ve suyu ısıtma imkânı elde edemezse, Bilicmâ' teyemmüm etmesi caizdir. Çünkü Allah celle celâlüh güç getiremeyeceğimiz şeyle teklifte bulunmaz. Sıhhati veya hayatı korumak farzdır. (Siracü'l-Vehhac, Fetâvâ-yi Hindiyye'ye)

Hastalığın Artma Endişesi:

Hasta olduğu veya yaralı bulunduğu için suyu kullandığı takdirde hastalığının artacağından veya yarasının geç iyileşeceğinden endişe ediyor veya yetkili doktor böyle diyorsa, o takdirde su ile abdest almayıp teyemmüm etmesi caizdir. (Celal Yıldırım, Kaynaklarıyla İslam Fıkhı)

Abdest Almaya Güç Yetiremiyen Kimse:

Yaşlılıktan veya herhangi bir sebepten su ile abdest almaya güç getiremiyor ve bu arada kendisine abdest aldırarak bir hizmetçi veya yakını bulamıyorsa, böyle bir kimseyi ücretle de tutacak maddi imkânı sahip değilse, o takdirde teyemmüm etmesi caizdir. Belirtilen imkânları bulduğu takdirde mezhebin zahirine göre, teyemmüm etmesi caiz olmaz. (Fethulkadîr, Bedayi ve Fetâvâ-yi Hindiyîye)

Tabii suyu kullandığı takdirde hastalığın artacağı veya mevcut yaranın iyileşmesini geciktireceği hususu ya tecrübeyle ya da bir uzman müslüman doktorun ifadesiyle geçerlilik kazanır. Doktor açıktan günah işleyen, îslâm ahlâkına aykırı harekette bulunan biri ise, sözüne itibar edilmez. (Münyetü'l-Musallî Şerhi - İbrahim Halebi ve Fetâvâ-yi Hindiyîye. Celal Yıldırım, Kaynaklarıyla İslam Fıkhi, Uysal Kitabevi: 1/74)

Vücutta Bulunan Yaranın Kapsadığı Alan:

Vücutta bulunan bir yaradan dolayı ne zaman teyemmüm etmeye cevaz vardır? Fukaha bu konuda şu ölçü ve şartları belirtmişler-

a) Yara cünüp kimsede bulunuyorsa, bedeninin çoğu kısmını kaplamış durumda ise teyemmüm eder; sağlam kısmı yıkayıp geri kalan kısmı meshetmez. Çünkü bu durumda itibar ve hüküm eksere göredir.

b) Yine yara cünüp kimsede bulunuyor, fakat bedeninin çoğu kısmını kaplamıyor, az kısmıyla ilgili bulunuyorsa, o takdirde sağlam kısımlar yıkanır, yaralı olan az kısım meshedilir. Üzerinde sargı varsa ve kaldırılması uygun görülmemişse, o takdirde sargı üzerine mesh edilir. Bu durumda gusülle teyemmüm birleştirilemez.

c) Yara abdestsiz kimsede ise, bakılır: Abdest organlarının çoğunu kaplamışsa, o takdirde teyemmüm edilir. Az kısmında bulunuyorsa, o takdirde sağlam kısımlar yıkanır-, yaraya da sargısı üzerine meshedilir, teyemmüme cevaz verilmez.

d) Bedenin yarısı sağlam, yarısı yaralı bulunuyorsa, ne yapmak gerekir? Fıkıhta söz sahibi olan ilim adamları bu konuda farklı görüş ortaya koymuşlardır. En sahih olanı, teyemmüm eder, suyu kullanmaz, görüşüdür. (Hulasa, el-Muhit, Fetâvâ-yi Hindiyîye ve Bahrirâik)

Şiddetli yağmurda veya çok sıcak bayıltıcı bir havada dışarı çıkıp su ile abdest alma zorlaşıyorsa, o takdirde teyemmüm etmek caiz olur. (El-Kifâye - Fetvâ-yi Hindiyîye)

Kuyudaki Suyu Ulaşamayan Yolcu:

Yanında su bulunmayan veya içeceği kadar suyu kalan yolcu rastladığı kuyudan abdest için su alacak bir vasıtası yoksa, o takdirde teyemmüm etmesi caiz olur. Arkadaşının yanında su çekmek için kova bulunur da **«Bekle ben kendime su çekeyim, sonra kovayı sana vereyim»** derse, o takdirde beklemesi müstehab sayılır. İş acele ise beklemeyip teyemmüm de edebilir. (Fetâvâ-yi Kadîhan, Bahrirâik ve Fetâvâ-yi Hindiyîye)

Soğuk Bir Havada Donan Akar Su veya Irmak:

Böyle bir havada akar kenarına gelen ve başkaca su bulamayan kimsenin yanında buz parçalayıp suya ulaşma vasıta ve imkânı varsa, zahir rivayete göre, teyemmüm etmez. Bunun gibi mevcut buz eritip su haline getirecek ateş veya başka bir vasıta bulabilen kimsenin de teyemmüm etmesi, zahir rivayete göre caiz olmaz. Fukahadan bazısına göre, bu durumda da teyemmüm etmesi caizdir, ama daha sahih olanı, birincilerin görüş ve tesbitidir. (Fetâvâ-yi Kadıhan - Fetâvâ-yi Hindiyeye)

Küfür Diyarında Esir Bulunan Müslüman:

Küfür diyarında esir bulunan Müslümanın abdest alıp namaz kılmasına engel konulmuşsa, o takdirde teyemmüm edip îmâ (baş ve göz işaretiyle) namaz kılması gerekir. Ne var ki esaretten kurtulup engeller kalkınca belirtilen devrede teyemmümle kıldığı namazları iade eder.

Bunun gibi abdest almaması ve namaz kılmaması konusunda ölümle tehdit edilen kimse de teyemmüm ile namaz kılar, sonra bu esaretten kurtulunca kıldığı namazları iade eder. (Fetâvâyı Kâdıhan - Fetâvâyı Hindiyeye)

Zindanda hapis bulunan kimse su bulamadığı takdirde teyemmümle namaz kılar, sonra o namazları abdest alarak iade eder. Çünkü buradaki acizlik kulun kendi sun'iyile olmuştur. Kulun sun'i ise ilâhi hakkı düşürmekte te'sirli değildir.

Ama yolculuk halinde hapsedilir ve o da su bulamadığı için teyemmüm ederek namaz kılar, hapisten kurtulunca artık o namazı iade etmesi gerekmez. Çünkü burada seferi halindeki özü hakiki acizliğe eklenmiştir. Seferde galip olan ihtimal, suyun bulunmamasıdır. Böylece suyun yokluğu her yönden gerçekleşmiştir. Bu nedenle teyemmümle kılınan namazları iadeye lüzum görülmemiştir. (El-Muhit - Serahsi ve Fetvâ-yi Hindiyeye.)

Bu Konuda Genel Kural Şudur:

Nerede suyu bulmakta canına ve malına bir zarar dokunma tehlikesi yoksa, orada suyu kullanmak vâcibdir. Suyun parayla satıldığı bir yerde bulunuyorsa, dengi fiatla alması mümkünse, parası da varsa o takdirde alıp kullanması vâcibdir. Fahiş fiat isteniliyorsa, parası olsa bile mala zarar getirdiğinden o suyu alması vâcib değildir. Teyemmüm edip namaz kılar. (Bahrirâik - İbn Nüceym)

Abdest İçin Su Aramak:

Teyemmümü mubah kılan sebeplerden biri de abdest için su aramak, bulunmadığı takdirde buna cevaz kapısını açmaktır.

Yolcu yakın yerde veya bulunduğu yerin çevresinde su bulunduğunu galib ihtimalle sanırsa, araması vâcib olur. Galib bir ihtimal taşımiyorsa o takdirde aramasına gerek yoktur. Ancak kendisine suyun bulunduğunu haber veren olursa, bu habere uyarak

araması yine vâcib olur. Şüpheli durumda ise yine araştırır. Bulunmadığında şüphe etmiyorsa, teyemmüm, etmesi caiz olur. (El-Kâfi - Fetâvâ-yi Hindiyîye – Siracülvehhac)

Suyu Ne Kadar Mesafede Aramak Gerekir?

Fukahânın tesbitine göre dört yüz zira', (yaklaşık 300 metre) mesafe dikkate alınarak 600 metrelik bir alanda aramak gerekir. Hava fazla soğuk ya da yağmurlu olur veya aşırı derecede sıcak bulunursa, belirtilen alanda su aramaya gerek yoktur.

Bu arada başkasını su aramaya gönderen kimsenin: de bizzat aramaya çıkmasına lüzum yoktur.

Ne kendisi ne de kendi adına başkası su aramaz da teyemmüm eder, namaz kıldıktan sonra su aramaya koyulur, bununla beraber bulamazsa, yine İmam Ebû Hanîfe ile İmam Muhammed'e göre kıldığı namazı iade etmesi vacip olur. Ebû Yusuf'a göre, iadeye gerek yoktur. (Siracülvehhac - Fetâvâ-yi Hindiyîye)

Yakınında Su Bulunduğu Halde Bundan Habersiz Olan Kimse :

Yakınında suyun bulunduğunu bilmeyen, aynı zamanda soracak bir kimseye de rastlamayan kişiye teyemmüm etmek kâfi gelir. Ama soracak kimseye rastladığı halde sormaz da öylece teyemmüm edip namaz kıldıktan sonra sorar ve suyun yakınında bulunduğunu öğrenirse, o takdirde kıldığı namaz caiz olmaz, abdest alıp iade etmesi gerekir. Tıpkı bir kasabaya gidip ora halkından suyun nerede bulunduğunu sormadan namaz kılan kimse gibi. Ama namaz kılmadan önce sorar da kendisine cevap verilmezse, teyemmüm edip namaz kıldıktan sonra suyun yakın yerde bulunduğunu söylerlerse, kıldığı namaz caiz ve yeterlidir, iadesi gerekmez. Çünkü namaz kılmadan önce gereken anlamda teşebbüste bulunmuştur. (Muhit - Serahsi - Fetâvâ-yi Hindiyîye)

Arkadaşının Yanında Su Bulunan Kimsenin Ne Yapması Gerekir?

Arkadaşından istediği takdirde kendisine su vereceğini sanan kimsenin teyemmüm etmesi caiz değildir. Ama arkadaşının kesin olarak vermeyeceğini veya istediği takdirde vermekten kaçındığını tesbit eden kimsenin teyemmüm etmesi caiz olur.

Verip vermeyeceğinde şüpheye düşen ve istemeden teyemmüm edip namaz kıldıktan sonra su ister, arkadaşı da verirse, o takdirde kıldığı namazı iade etmesi gerekir. (El-Kâfi Şerh-i Ziyadat - Fetâvâ-yi Hindiyîye.)

Namaza başlarken arkadaşı su vermez, fakat namazı kıldıktan sonra verecek olursa, yine de namazı iade etmesi gerekmez. Arkadaşı yanında taşıdığı suyu, günün rayicine göre satmak ister, o da parası olmadığı için alamazsa, bu durumda teyemmüm eder.

Bunun gibi fahiş fiyat (asıl değerinin birkaç katını) isterse, yine teyemmüm etmekle yetinir. Çünkü İslâm Dini ibâdete verdiği önemin bir mislini insan hayatına ve onun malî yapısına da vermiştir.

Ne var ki suyun kıymeti yine suyun aziz tutulduğu ve bol miktarda sağlanması mümkün olmayan yerlerdeki kıymetine göre ayarlanır. (Bedayt' - Fetâvâ-yi Kadıhan - Fetâvâ-yi Hindiyeye)

Teyemmüm Edip Namaza Duran Kimse:

Teyemmüm edip namaza durduktan sonra arkadaşının yanında su bulunduğunu gören kimse bakar: Eğer vereceğine zann-ı galibi varsa namazı bırakır. Şüphe ediyorsa, namazına devam eder. Ancak namazı kıldıktan sonra ister, verirse abdest alıp kıldığı namazı iade eder. Vermezse, kıldığı namaz tamamdır. Önce vermez de sonra vermek isterse yine hüküm böyledir. (El-Muhit - Serahsi - Fetâvâ-yi Hindiyeye.)

TEYEMMÜMÜ BOZAN ŞEYLER:

Bu konuda genel kaide şudur: Abdesti bozan şeyler teyemmümü de bozar. Çünkü teyemmüm abdest yerine konulan bir vasıtaadır. Ayrıca önce su bulamadığı halde sonra suya rastlaması veya önce mevcut suyu belirtilen bir nedenle kullanamadığı halde sonra kullanmaya güç getirmesi de teyemmümü bozan sebeplerdendir. Ne var ki teyemmüm ile namaz kıldıktan sonra su bulur veya namazı bitirdikten sonra mevcut suyu kullanmaya güç yetirebilirse, bu durumda kıldığı namazı iade etmesine gerek yoktur; isterse abdest alıp namaz kılacak kadar vakit kalmış olsun. Sadece teyemmümü bozulmuş sayılır.

Nitekim yapılan sahih rivayete göre: Ashabdan iki kişi yolculuk halinde bulundukları bir sırada namaz vakti girmiş, yanlarında abdest alacak su bulunmadığından teyemmüm edip namaz kıldıktan sonra suya rastlamışlardır. Onlardan biri abdest alıp kıldığı namazı iade etmiş, diğeri ise buna lüzum görmemişti. Yolculuklarından dönüşlerinde Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem efendimize gelerek durumu anlattıklarında, Efendimiz namazı iade etmeyene: **“Sünnete uygun hareket etmişsin, (teyemmümle) kıldığın namaz sana yeter”** buyurdu ve namazı iade edene de: **“Sana da iki kez sevap vardır”** diyerek onun hareketini tasvip etti. (Ebû Dâvud - Nesâi : Ebû Said El-Hudriy'den)

Teyemmümlü başladığı namazı henüz bitirmeden su görür veya kullanamadığı suyu bu kez kullanmaya güç getirebilirse, teyemmümü bozulur, bu nedenle su ile abdest alıp yeniden namaza başlaması gerekir.

Cünüp kimse mevcut su ile gusleder, fakat bedeninde bir miktar yıkanmadık yer kalırsa, guslü yerine gelmiş sayılmadığından teyemmüm etmesi gerekir. Ancak bu arada suya rastlarsa kuru kalan yeri yıkamakla guslünü tamamlamış olur.

Cünüp kimse bedeninde bir miktar kuru yer kaldığı için teyemmüm ettikten sonra abdesti bozulur ve abdestsizliğini gidermek için de su bulamadığından teyemmüm eder ve az sonra suya rastlarsa, bakılır: Rastladığı su hem cünüplüğünü daha önce giderirken kuru kalan yere ve bir de namaz için abdest almaya yetecekse, her ikisi için kullanır. Sadece abdest almaya yetecek kadarsa, abdest alır, cünüplükten dolayı yaptığı teyemmüm geçerli kalır. Yalnız kuru kalan yere yetecek kadarsa, suyu orayı yıkamak

için kullanır, abdest yerine aldığı teyemmüm geçerli kalır. Hangisine yeteceğini kesin olarak bilmiyorsa, kuru kalan yeri yıkamak için kullanır, ama İmam Muhammed'e göre abdest için aldığı teyemmümü iade eder. İmam Ebû Yusuf'a göre iade etmez. Hangisine yeteceği belli olmayan suyu abdest olarak kullanırsa bu caizdir ve imamların ittifakıyla cünüplük için teyemmüm eder.

Rastladığı su ne kuru kalan yere, ne de abdest almaya yetmeyecekse, o takdirde hem cünüplük için, hem de abdest için aldığı teyemmümlerin ikisi de geçerli kalır. (Fetâ-vâ-yi Hindiyeye : Nevakız-ı Teyemmüm.)

Bedeninde az kuru yer kalan cünüp henüz teyemmüm etmeden abdesti bozulursa, her ikisi için niyet edip bir kez teyemmümde bulunması kâfidir. Ne var ki bu teyemmümden sonra birisine yetecek kadar su bulursa, kuru kalan yeri yıkar ve abdestsizlik için aldığı teyemmümü iade eder. Tabii bu ictihad İmam Muhammed'e aittir. Ama bulduğu su ikisinden birisine belirlenir, yani hangisine yeteceği kesin olarak bilinirse, onun için kullanılır ve diğeriyle ilgili teyemmüm geçerli kalır. (El-Kâfi – Şerhül vikaye - Fetâvâ-yi Hindiyeye)

Elbisesinde necaset bulunan ve aynı zamanda kendisi de abdestsiz olan yolcu, beraberinde taşıdığı su bu ikisinden (necaseti yıkama ve abdest alma) birine yetecek olursa, necaseti yıkar ve abdestsizliğini kaldırmak için teyemmüm eder. Bunun aksine önce teyemmüm eder, sonra mevcut su ile necaseti yıkarsa, teyemmümü iade etmesi gerekir. Çünkü su ile abdest almaya gücü yettiği bir halde teyemmüm etmiştir. Ama suyu necaseti gidermede kullandıktan sonra artık böyle bir güç ve imkânı kalmamıştır.

Bununla beraber sözü edilen yolcu mevcut su ile abdest alır ve üzerindeki necis elbiseyle namaz kılsa caizdir, ancak uygun olanı terketmiş sayılır. (Fetâvâ-yi Kadıhan - Fetâvâ-yi Hindiyeye)

Abdest almaya engel olan hastalık kalkınca teyemmüm bozulur. Artık vakit içinde ise su ile abdest alıp öylece namazını kılması gerekir.

Yolculuk halinde bulunan kimse su bulamadığından dolayı teyemmüm eder ve hemen sonra teyemmümü mubah kılacak bir hastalığa yakalanır ve bu arada yolculuğu sona ererse, yolculuk esnasında su bulamadığından aldığı teyemmümle namaz kılması caiz olmaz. Çünkü teyemmüm için açık bulunan ruhsatın sebepleri farklıdır. Bu nedenle yolculuk halinde su bulamadığından dolayı teyemmüm etmesi artık hükümsüz kalır. Hastalıktan dolayı yeniden teyemmüm etmesi vâcib olur. (Fetâvâ-yi Hindiyeye - Fusûl-i İmadiyye Fi Ahkâmı'l-Merzâ. Fi Kitabi't-Tahare)

Yolculuk halinde su bulamadığından dolayı teyemmüm eden ve bir ara binitinin üzerinde makadı semere iyice oturmuşken uyuklar veya uyur da tam bu sırada suyun yanından geçip gider ve bir müddet sonra uyandığında bunun farkına varırsa, müctehid imamlarımızın ittifakıyla teyemmümü bozulmaz. Bunun gibi, uyanık bir halde suyun yanından geçer, fakat düşman ya da canavar korkusuyla inip abdest alamazsa, yine teyemmümü bozulmuş sayılmaz.

Müteyemmim kimse kuyu başına gelir, faka su çıkaracak bir alet ve imkân bulamazsa, o takdirde teyemmümü bozulmaz. (Siracülvehhac - Ez-Zahidi - Bedayi' - Fetâvâ-yi Hindiyye)

Bu konudaki genel kaide şudur:

Varlığı teyemmüme engel olan her şey, teyemmümü bozucudur. Varlığı engel olmayan ise bozucu değildir. (Bedayiu's-Sanayi)

Teyemmümlü bulunduğu halde suyun yanından geçerken teyemmümlü olduğunu unuttur ve abdest almadan oradan uzaklaşırsa, teyemmümü bozulur. Suyu dönmek mümkünse döner, değilse namaz için yeniden teyemmüm eder.

Susuz bir arazide yol kenarına içmek için konulan su:

Yolcu böyle bir suya uğradığında teyemmümü bozulmaz. Çünkü su sadece içmek için konulmuştur, başka yolcuların da onda hakkı vardır. Ancak su bol miktarda olup hem içmek hem abdest almak için konulduğu kanaatini doğurursa, o takdirde teyemmümü bozulur ve abdest alması uygun olur. (Fetâvâ-yi Kadıhan - Fetavâ-yı Hindiyye)

Yolculuk halinde iken su bulamadığından teyemmüm eden ve sonra abdest azasını birer defa yıkayacak kadar suya rastlayan kimsenin -muhtar olan kavle göre- teyemmümü bozulur. (El-Hulâsa - Fetâvâ-yi Hindiyye)

Teyemmüm ettikten sonra dinden çıkmak, teyemmümü hükümsüz kılmaz. Bir müddet sonra abdesti bozulmadan yeniden İslâm'a girerse, o teyemmümle namaz kılması caizdir. Bu ictehad, Hanefî imamlarına aittir. (Fetâvâ-yi Kadıhan - Fetâvâ-yi Hindiyye)

TEYEMMÜM'ÜN SÜNNETLERİ:

Teyemmümün sünnetlerini genellikle yedi madde halinde özetlemişlerdir:

1. Elleri temiz toprak üzerine koyduktan sonra ileriye doğru itmek,
2. Aynı durumda elleri geriye doğru çekmek,
3. Elleri toprak üzerinden kaldırıncaya hafif silmek,
4. Parmakları açık bir biçimde utmak,
5. Başlarken Besmele getirmek,
6. Belirlenen şekilde tertibe uymak,
7. Bütün bunları fazla bir ara vermeden art arda yapmak

Farz ve Sünnete Uygun Teyemmüm Nasıl Edilir?

Kollar abdestte olduğu gibi dirsek yukarısına doğru sıvanır. Besmele çekilerek iki elin iç kısmı tertemiz toprağa veya toprak cinsi bir şeye vurulurken niyet getirilir. Eller Önce ileriye, sonra geriye doğru götürülüp getirilir, sonra kaldırılıp silkeledikten sonra yüzün her tarafını kapsayacak biçimde meshedilir. İkinci defa ellerin iç kısmı yine toprağa vurulup belirtilen şekilde ileri geri götürülüp getirilir ve kaldırılıp silkildikten sonra sol el ile sağ el dirsekleriyle birlikte her tarafını kapsayacak biçimde meshedilir. Ancak eller meshedilirken parmak başlarının dış kısmından başlanarak dirseklere doğru dört parmağın iç kısmı sürülür. Dirseklerden aşağı doğru inerken elin aya kısmı sürülerek her taraf meshedilmiş olur. Baş parmakların iç kısmıyla her elin baş parmağının dış kısmı meshedilir. Sürülürken bilhassa bu hususa dikkat edilmelidir. (El-Muhit - Serahsi - Bedayi' - Fetâvâ-yi Hindiyeye.. - Hidâye Tebyin - İhtiyar Şerh-i Muhtar.)

Vakit Girmeden Teyemmüm Etmek Caiz Midir?

Hanefî İmamlarına göre caizdir. Şafîî İmamlarına göre caiz değildir.

Bir Teyemmümle Ne Kadar Namaz Kılınabilir?

Yine Hanefîlere göre farz ve nafil olarak dilediği kadar kılabilir. Şafîîlere göre sadece bir farz kılabilir. Nafil konusunda ise dilediği kadar kılabilir. (Fetâvâ-yi Hindiyeye - ihtiyar Şerh-i Muhtar - Siracülvehhac Şerh-i Minhac)

Teyemmümü Vaktin Sonuna Doğru Geciktirmek:

Su bulabileceğini sanan kimsenin teyemmümü vaktin sonuna doğru geciktirmesi müstehabtır. Tabii umduğu su ile en çok bir mil uzaklıkta bulunuyorsa geciktirmenin müstehab olduğu kabul edilmiştir. Bir milden fazla mesafede olduğunu sanıyor ya da tahmin ediyorsa, o takdirde geciktirmek müstehab değildir.

Bu konuda daha sahih olan kaide şudur: Vaktin müstehab sayılan sonuna doğru geciktirmek uygundur. Daha sonraya yani son cevaz vaktine geciktirmenin uygun olduğunu söyleyenler varsa da sahih olan müstehab vakte geciktirilmesidir. Bu hususta fazla bilgi için Bedayi'a müracaat edilmesi tavsiye olunur.

Bir cünüp, bir ay halinden temizlenen kadın ve bir de ölü bir arada bulunuyor. Mevcut su bunlardan ancak birine yetecek kadardır. Bu durumda ne yapmak gerekir? Bakılır: Eğer su bunlardan birine aitse, onun için kullanılır, diğerleri ise teyemmüm eder. Yok eğer sadece her üçü için de mubah bir su ise, cünüb kimseye öncelik tanınır, diğerleri teyemmüm eder ve ettirilir. En sahih görüş ve ictihad budur. (Fetâvâ-yi Kadıhan - Fetâvâ-yi Hindiyeye – Bedayi)

Aybaşı halinden temizlenmiş kadın yerine abdestsiz bir kimse bulunsa, yine de su cünüp olana verilir. Su baba ile oğul arasında ortaklaşa bir anlam taşıyorsa, babaya verilmesi uygun olur. (El-Hulasa - Fetâvâ-yi Kadıhan - Fetâvâ-yi Hindiyeye)

Cünüp kimse ile birlikte sadece abdest almaya yetecek kadar su bulunursa, teyemmüm eder, o su ile abdest alması vâcib değildir. Ancak cenabetlikle birlikte abdestsizlik hali de varsa o takdirde o su ile abdest alması gerekir.

Yine cünüp kimsenin yanında bedeninin bir bölümünü yıkayacak kadar su bulunursa, o suyu kullanmasına gerek yoktur, teyemmümle yetinir. (Şerh'i Vikaye - Fetâvâ-yi Hindiyeye)

Yolculuk Halinde Eşyası Arasındaki Suyu Unutmak:

Yolcu eşyası arasında suyun var olduğunu bilmez veya unuttur da teyemmüm ederek namaz kılsa, İmam Ebû Hanîfe ile İmam Muhammed'e göre kâfi gelir. Sonra suyu hatırladığında veya eşyası arasında rastladığında kıldığı namazı iade etmesi gerekmez. İmam Ebû Yusuf bu görüşte değildir. Ona göre yolcunun haberi olmadan eşyası arasına su bırakılmışsa teyemmümle kıldığı namazı iade etmez. Haberi varken unutmuşsa, o takdirde iade eder. (El-Muhit - Serahsi - Fetâvâ-yi Hindiyeye – Mecmeulenhûr)

Unutulan suyu vakit içinde ya da vakit çıktıktan sonra hatırlamak arasında bir fark yoktur. İmameyn'e göre her iki durumda da teyemmümle kıldığı namaz kâfidir.

Nehir Ya Da Akar Kenarında Olup Suyun Varlığından Haberi Olmayan Kimse:

Kuyu başında çadır kurup kuyudan, nehir veya akar kenarında konaklayıp nehir ve akardan haberi olmayan kimse bu durumda teyemmüm edip namaz kılacak olursa, yukarıda belirtildiği gibi, iki imâma göre kıldığı namaz kâfi gelir. Ebû Yusuf'a göre iadesi gerekir. (El-Muhit - Serahsî - Fetâvâ-yi Hindiyeye)

ABDEST VE TEYEMMÜM ALMAYA GÜÇ GETİREMİYEN:

Ne abdest almaya, ne de teyemmüm etmeye güç yetiremeyen ve bu durumda kendisine abdest aldırarak veya teyemmüm ettirecek bir kimse de bulamayan kimse namaz kılabilir mi?

İmam Ebû Hanîfe ile İmam Muhammed'e göre namaz kılmaz. İmam Ebû Yusuf'a göre, böyle de olsa, namazı terketmesi doğru değildir, İmam Muhammed bin Fazl (R.A.) diyor ki: "İmam Kerhî'ye ait Camiussağîr'de bu ibareyi gördüm : İki eli ve iki ayağı kesik olan kimsenin yüzünde de bir yara bulunursa, o takdirde abdestsiz ve teyemmümsüz namaz kılar ve sonra da bunu iade etmez." En sahih olan da budur. (Zuheyyriyye - Fetâvâ-yi Hindiyeye)

Zindan Ya Da Hapishanede Su ve Temiz Toprak Bulamayan Tutuklu Ne Yapar?

İmam Ebû Hanîfe'ye göre namaz kılmaz. İmam Muhammed de aynı görüştedir. Ancak bu durumda bulunan tutuklu duvar veya tavanı bir cisimle yontmak ya da kazmak imkânına sahipse, o takdirde teyemmüm edip namaz kılması gerekir. (Fetâvâ-yi Kadîhan Fetâvâ-yi Hindiyeye - El-Hulasa)

İdrarını Abdest Aldığında Tutamayan:

Abdest aldığı takdirde suyun te'siriyle idrarını tutamıyan, bunun aksine teyemmüm ettiğinde idrarını tutabilen kimseye, teyemmüm edip namaz kılmak caizdir. (Siracülvehhac - Fetâvâ-yi Hindiyye)

Sahrada ağzı leğimlenmiş bir kapta beraberinde zemzem suyu taşıyan kimsenin bu durumda teyemmüm etmesi caiz değildir. Susuz kalma tehlikesi yoksa lehimi söküp abdest alır. (Celal Yıldırım, Kaynaklarıyla İslam Fıkhı, Uysal Kitabevi: 1/86)

Cenaze Namazına Yetişmek İçin Teyemmüm Etmek Caiz Midir?

Cenaze hazır olur, kendisi de onun velisi değilse, namaz kılınmak üzere ise, bu arada abdest alıp yetişme imkânı yoksa, o takdirde teyemmüm edip imama ulaşması caizdir. Sahih olan ictihad ve görüş budur. Ama kendisi ölünün velisi olarak bulunuyorsa, o takdirde teyemmüm etmesi caiz değildir. Çünkü herkesten evvel cenaze namazını kıldırma veya başkasına müsaade edip kıldırma kendisi yetkilidir. O takdirde acele etmesinin bir anlamı yoktur. O halde velinin namaz kıldırma izni verdiği kimsenin de bu konuda acele edip teyemmümle namaz kıldırmasına gerek yoktur. Kıldırarak olsa caiz olmaz.

Ancak ölünün velisi, kendisinden daha önde gelen bir zat bulunursa, o takdirde namazı kaçırmamak için teyemmüm etmesi caizdir. Bu meselede görüş birliği vardır. Başkasına- izin verdiğinde de namazı kaçırma tehlikesi varsa, velinin bu durumda teyemmüm etmesine cevaz verilmiştir.]

Aynı Teyemmümle İkinci Bir Cenaze Namazı Kılınabilir mi?

Birinci cenaze namazını teyemmümle kıldıktan sonra ikinci bir cenaze hazır olursa, bakılır: İki arasında gidip abdest alacak kadar bir zaman varsa, artık o teyemmümle ikinci cenaze namazını kılmak caiz olmaz. Böyle bir vakit yoksa caiz kabul edilmiştir. Fetva buna göredir. (El-Mudmerat - Fetâvâ-yi Hindiyye)

Bayram Namazı İçin Teyemmüm Etmek:

İmamın vaktin çıkma tehlikesi yoksa, acele edip teyemmümle namaz kıldırması caiz değildir. Cemaat ise, namazı kaçırma tehlikesi yoksa, teyemmüm etmez. Böyle bir tehlike varsa teyemmüm etmesi caiz olur. (Bahr-i Râik - İbn Nüceym - Fetâvâ-yi Hindiyye)

Bayram namazına teyemmüm edip başladıktan sonra abdesti bozulan kimsenin yine teyemmüm ederek namazını tamamlaması gerekir. Bu konuda farklı ictihadda bulunan olmamıştır. Bunun gibi abdest alıp başladıktan sonra abdesti bozulursa, yeniden abdest alıncaya kadar vaktin çıkmasından endişe ederse, teyemmüm eder. Vaktin çıkma endişesi yoksa, imam namazı bitirmeden ona yetişeceğini ümit ederse, teyemmüm etmesi caiz değildir. Bu konuda icmâ' vaki olmuştur. Abdest alıncaya kadar imama yetişemeyeceğini kestirirse, Ebû Hanîfe'ye göre teyemmüm edip namazın kalan kısmını tamamlar. İmameyn bu hususta farklı ictihatta bulunmuştur. (Nihâye - Fetâvâ-yi

Hindiyeye.)

Bu Konudaki Genel Kaide Şudur:

Kaçırıldığı takdirde kaza edilmeyen ve başka bir namazı da yerine koyma imkânı olmayan her namaz için teyemmüm etmek caizdir. Örneğin, cenaze namazı kaçırıldığı takdirde ne kaza edilir ne de başka bir namaz onun yerine geçirilir, o takdirde bu namaza yetişmek için teyemmüm caizdir. Bayram namazları da böyle. Cuma namazı ise, kaçırıldığı takdirde yerine öğle namazı kılınacağından teyemmümle kılınması caiz değildir. (Cevher-i Neyyire - Fetâvâ-yi Hindiyeye)

Aynı yerden iki kişi teyemmüm ederse, yani temiz olduğu kabul edilen bir topraktan iki kişi teyemmüm ederse, caiz olur mu? Başta El-Muhit olmak üzere kaynak eserlerimizin çoğu bunda bir sakınca olmadığını belirtmişlerdir ki, sahih görüş te budur. (Celal Yıldırım, Kaynaklarıyla İslam Fıkhı, Uysal Kitabevi: 1/87)

Aynı Topraktan Birçok Kere Teyemmüm Etmek:

Evinde tertemiz bir toprak bulunduruyor ve su ile abdest alamadığından her abdesti bozulduğunda bu toprakla teyemmüm etmesinde bir sakınca yoktur. Fukaha buna cevaz ermiştir. (Tatarhaniyye - Fetâvâ-yi Hindiyeye)

Cünüp kimse de cenaze ve bayram namazlarını kaçırmamak için teyemmüm edebilir. Bu konuda cevaz verilmiştir.

Abdest üstüne abdest, nûr üstüne nur sayılmışsa da teyemmüm üstüne teyemmüm böyle sayılmamıştır. Çünkü birincisi Rasûlullah aleyhissalâtü vesselam efendimizin Sünnetiyle sabit olmuş ve bu nedenle de kurbet (Allah’a yakınlık) sayılmıştır. İkincisi hakkında yani teyemmüm üstüne teyemmümün Sünnet olduğu sabit olmamış, bu yüzden kurbiyyet de sayılmamıştır

"Yolculuk halinde bulunan adam, su bulamayacağını bildiği halde karısıyla cinsel yaklaşımda bulunabilir mi? Cenabetliği su bulunmadığı takdirde teyemmümle kaldırmak caiz olduğundan, sözü edilen kimsenin cinsel yaklaşımda bulunmasında bir sakınca görülmemiştir. (El-Hulasa - Fetâvâ-yi Hindiyeye)

Teyemmüm edip namaz kılarken gayr-i müslimlerden biri: “Şu suyu al..” derse, namazı kesmez. Çünkü onların bazen Müslümanlarla alay ettiği vakidir. Bu nedenle onun sözünde şüphe vardır. Bu konuda şüphe ile amel edilmez. Ancak namazı tamamladıktan sonra ondan su ister, verirse namazı iade eder; vermezse, namazı tamamdır. (Fetâvâ-yi Kadıhan - Fetâvâ-yi Hindiyeye)